

уширення знижується (см. рис. 2), що не суперечить існуючим положенням сучасної теорії прокатки. Деякий ріст коефіцієнта уширення при збільшенні напруження $\left(1 - \frac{\sigma_1}{\sigma_s}\right)$ від 1 до 0,5 в першому і другому дослідах, пояснюється збільшенням обжаття.

Висновки. В роботі показано адекватність емпіричної формули, пропонуваної для інженерних розрахунків, і можливість використання математичної моделі на основі програмного комплексу QForm 2D/3D при теоретичних дослідженнях.

З результатів роботи видно, що з збільшенням напруження коефіцієнт уширення зменшується, це не суперечить існуючим положенням сучасної теорії прокатки.

Використання результатів роботи в автоматизованих системах проволочних прокатних станів дозволяє розробляти інноваційні ресурсозберігаючі технології виробництва катанки на існуючому обладнанні зі зменшеним витратним коефіцієнтом, порівняно з існуючими.

ЛИТЕРАТУРА

1. Дудник Ю. В., Чернявין С. О., Татарульєв А. В. Влияние натяжения раската в межклетьевых промежутках проволочного стана на геометрические размеры катанки. *Сталь*. 1988. № 12. С. 40-42
2. Грудев А. П. Теория прокатки. М. : Металлургия, 1988. 240 с.
3. Уширение при прокатке в калибрах вытяжной системы «овал – круг» / М. Н. Штода и др. *Вісник НТУ «ХП»*. Серія: *Інноваційні технології та обладнання обробки матеріалів у машинобудуванні та металургії*. Харків : НТУ «ХП», 2016. № 30(1202). С. 79–87.
4. Бахтинов Ю. Б., Тарасевич Ю. Ф., Пименов А. Ф. К учету влияния межклетьевых сил на величину уширения при непрерывной прокатке. *Производство проката*. 2007. № 10. С. 2–4.

Поступила в редакцию 27.08.2020.

УДК 621.774.35

DOI 10.31319/2519-2884.tm.2020.5

СОЛОВЬОВА І.А., к.т.н., доцент
НИКОЛАЄНКО Ю.М., ст. викладач

Національна металургійна академія України, м. Дніпро

АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ТОЧНОСТІ ТРУБ ПРИ БЕЗОПРАВОЧНОМУ ВОЛОЧІННІ

Вступ. Дослідженню вдосконалення технології безоправочного волочіння присвячено багато наукових робіт сучасних вчених: Орлова Г.А, Каргіна Б.В., Окулова Р.А., Паршина С.В. та інших. Ці роботи спрямовані на вивчення: волочіння в блок волок; волочіння через волоку, що обертається; моделювання процесу волочіння.

У роботах вирішуються питання, що дозволяють збільшити ступінь деформації при волочінні, продуктивність, зв'язати зміни товщини стінки з енергосиловими параметрами процесів. У світі сучасних вимог до точності труб виникає інтерес до проблеми зміни різностінності труб після волочіння для прогнозування точності готових труб.

Постановка задачі. Метою даної роботи є дослідження впливу технологічних параметрів безправочного волочіння труб з різних марок сталей та визначення факторів, що впливають на зміну різностінності труб за допомогою кореляційно-регресійного аналізу.

Результати роботи. Безправочному волочіння піддають труби після короткоправочного волочіння або прокатки на станах ХПТ або ХПТР, тобто труби, які мають певну різностінність.

З метою оцінки точності труб після безправочного волочіння були спроектовані та досліджені технологічні маршрути виробництва труб з різних марок сталей. За розробленими маршрутами за технологією виробництва протягалися партії труб [1], від кожної партії відбиралися зразки і проводилися виміри товщини стінки в рівновіддалених точках поперечного перерізу труби.

Для кожного проходу волочіння розраховані: абсолютна $\Delta t = t_{\max} - t_{\min}$ і відносна різностінність заготовки $\delta_0 = \frac{\Delta t_0}{t_{0\text{с\acute{a}р}}}$ і готової труби $\delta = \frac{\Delta t}{t_{\text{с\acute{a}р}}}$; коефіцієнт обтиснення по діаметру $\frac{D_0}{D}$; ступінь тонкостінності $\frac{t_0}{D_0}$; ступінь деформації ε ; коефіцієнт зміни різностінності $k = \frac{\delta}{\delta_0}$.

За результатами вимірювань виконаний кореляційно-регресійний аналіз, визначені фактори, що впливають на зміну різностінності і побудовані регресійні моделі [1, 3].

Інтервали варіювання вихідними даними наведені в таблиці 1.

Таблиця 1 - Інтервали варіювання вихідних даних для аналізу

Параметр	Діапазон варіювання параметру	
	нержавіючі сталі	вуглецеві сталі
$\delta_0, \%$	0,80 ... 13,5	1,2 ... 16,5
$\frac{D_0}{D}$	1,12 ... 1,5	1,05 ... 1,6
$\frac{t_0}{D_0}$	0,05 ... 0,235	0,02 ... 0,21
D_0	10, 16, 25, 36	
t_0	0,97 ... 3,0	

Як впливає з визначення при $k < 1$ різностінність зменшується, при $k > 1$ різностінність готової труби більше різностінності заготовки.

Значимість коефіцієнтів отриманих рівнянь оцінювалася за критерієм Стюдента, а адекватність моделі за критерієм Фішера. Отримані моделі є адекватними і зі значимими коефіцієнтами [1-3]. Деякі моделі наведені в таблиці 2.

В результаті розрахунків отримані коефіцієнти множинної кореляції, коефіцієнти регресії для моделей лінійного, гіперболічного та параболічного типу. За результатами кореляційно-регресійного аналізу сформовані рівняння регресії аналізувалися і уточнювалися. З вивчених моделей обрані моделі типу А і В (таблиці 2, 3), які адекватно відображають досліджувану залежність.

Таблиця 2 – Коефіцієнти різностінності моделі типу А

Сталь	Коефіцієнти різностінності
08Х22Н6Т	$k = 1,681 + \frac{3,304}{\delta_0} - 0,522 \frac{D_0}{D} - 10,110 \frac{t_0}{D_0} + 29,128 \left(\frac{t_0}{D_0} \right)^2 - 0,003\varepsilon$
06ХН28МДТ	$k = 1,126 + \frac{3,015}{\delta_0} - 1,177 \frac{D_0}{D} + 8,097 \frac{t_0}{D_0} - 27,980 \left(\frac{t_0}{D_0} \right)^2 - 0,003\varepsilon$
ХН77ТЮР	$k = 1,678 + \frac{1,727}{\delta_0} - 0,246 \frac{D_0}{D} - 16,494 \frac{t_0}{D_0} + 69,167 \left(\frac{t_0}{D_0} \right)^2 - 0,003\varepsilon$
10	$k = 1,974 + \frac{2,324}{\delta_0} - 0,718 \frac{D_0}{D} - 8,442 \frac{t_0}{D_0} + 23,616 \left(\frac{t_0}{D_0} \right)^2 - 0,003\varepsilon$

Таблиця 3 – Коефіцієнти різностінності-моделі типу В

Сталь	Коефіцієнти різностінності
08Х22Н6Т	$k = 1,463 + \frac{3,374}{\delta_0} - 0,796 \frac{D_0}{D} - 1,862 \frac{t_0}{D_0}$
06ХН28МДТ	$k = 1,391 + \frac{3,068}{\delta_0} - 0,959 \frac{D_0}{D} - 0,197 \frac{t_0}{D_0}$
ХН77ТЮР	$k = 0,812 + \frac{1,709}{\delta_0} - 0,265 \frac{D_0}{D} + 0,557 \frac{t_0}{D_0}$
10	$k = 1,615 + \frac{2,216}{\delta_0} - 0,667 \frac{D_0}{D} - 1,994 \frac{t_0}{D_0} - 0,002\varepsilon$

Встановлено, що в моделях типу А всі коефіцієнти значимі, а в моделях типу В коефіцієнт при $\frac{t_0}{D_0}$ не завжди опинявся значущим, тобто залежність від $\frac{t_0}{D_0}$ не слід вважати лінійною, що підтверджує модель типу А.

Інтенсивність виправлення ($k < 1$) залежить від коефіцієнта обтиснення по діаметру $\frac{D_0}{D}$: чим більше значення $\frac{D_0}{D}$, тим інтенсивніше виправлення різностінності. Тобто з метою виправлення різностінності ($\delta_0 > 4\%$) при безправочному волочінні необхідно збільшувати коефіцієнт витяжки.

Проаналізовано залежність коефіцієнта зміни різностінності від різностінності заготовки (таблиця 4).

Характер залежності ідентичний. При малій різностінності заготовки (менше 3%) різностінність готових труб зростає, при різностінності заготовки 3...4% різностінність готових труб змінюється мало і при $\delta_0 > 4\%$ різностінність готових труб зменшується.

Таким чином, прогнозуючи очікувану поперечну різностінність готової труби після безправочного волочіння можна використовувати регресивну залежність наведену в таблиці 5.

При аналізі отриманих залежностей [1-3] можна зробити деякі висновки: чим пластичніше метал, тим менше зміна різностінності. Менш пластичні сталі мають більшу тенденцію до зміни різностінності. При малих значеннях δ_0 коефіцієнт k досягає

величини 3,5, тобто різностінність збільшується в 3,5 рази, а при великих значеннях δ_0 інтенсивніше її виправлення. Інтенсивність виправлення ($k < 1$) залежить від коефіцієнта обчислення по діаметру $\frac{D_0}{D}$: чим більше значення $\frac{D_0}{D}$, тим інтенсивніше виправлення різностінності. Тобто з метою виправлення різностінності ($\delta_0 > 4\%$) при безоправочному волочінні необхідно збільшувати коефіцієнт витяжки.

Таблиця 4 – Залежність коефіцієнту зміни різностінності від різностінності заготовки

Сталь	Коефіцієнти зміни різностінності від різностінності заготовки
08X22H6T	$k = 0,1866 + \frac{3,3038}{\delta_0}$
06XH28MДТ	$k = 0,2366 + \frac{3,0149}{\delta_0}$
XH77TЮР	$k = 0,4113 + \frac{1,7271}{\delta_0}$
10	$k = 0,3584 + \frac{2,3235}{\delta_0}$

Таблиця 5 – Прогнозування різностінності

Сталь	Прогнозування різностінності
08X22H6T	$\delta_{s1} = 3,304 + \delta_{s0} \left(1,681 - 0,522 \frac{D_0}{D} - 10,110 \frac{t_0}{D_0} + 29,128 \left(\frac{t_0}{D_0} \right)^2 - 0,003\varepsilon \right)$
XH77TЮР	$\delta_{s1} = 1,727 + \delta_{s0} \left(1,678 - 0,246 \frac{D_0}{D} - 16,494 \frac{t_0}{D_0} + 69,167 \left(\frac{t_0}{D_0} \right)^2 - 0,003\varepsilon \right)$
10	$\delta_{s1} = 2,324 + \delta_{s0} \left(1,974 - 0,718 \frac{D_0}{D} - 8,442 \frac{t_0}{D_0} + 23,616 \left(\frac{t_0}{D_0} \right)^2 - 0,003\varepsilon \right)$

де δ_{s0} – поперечна різностінність вихідної заготовки; δ_{s1} – поперечна різностінність готової труби.

Висновок. Результати досліджень впроваджені в розрахунки маршрутів та технологічних карт виробництва [2] з метою прогнозування різностінності готових труб при волочінні та запровадженню скорочення витрат металу на виробництві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соловьева И. А. Разработка многовариантной технологии, исследование и внедрение рациональных режимов производства холоднодеформированных труб : дис. канд. техн. наук : 05.16.05. Днепропетровск, 1987. 200 с.
2. Соловйова І. А., Балакін В. Ф., Николаєнко Ю. М., Білан К. С. Проектування комбінованих маршрутів виробництва холоднодеформованих труб. *Системні технології*. 2017. № 4. С. 56–62.
3. Соловйова І. А., Николаєнко Ю. М. Прогнозування точності труб при безоправочному волочінні. *Системні технології*. 2020. № 5. С. 30–36.

Надійшла до редколегії 01.09.2020.